

Marieke Prins, Peter de Putter*

WATER GOVERNANCE – 02/2019 – 87

Waarom nu al?

Maar van regelgeving alleen wordt de grondwaterkwaliteit niet beter. In plaats van oeverloos ouwehoeren en wachten totdat de laatste artikeltjes over graven, afdekken, stoffenlijsten, monitoring, financiering e.d. bekend zijn, doen de gezamenlijke overheden er beter aan zich gewoon de vraag te stellen: waar is, gegeven de maatschappelijke opgaven en nieuwe ontwikkelingen, actie nodig en wie kan hiervoor welke instrumenten inzetten? Wachten op de Omgevingswet is echt niet nodig. Sterker nog, wachten op regelgeving is veelal een excuus om voorlopig maar even niks te doen. Wie echt werk wil maken van bestaande verontreinigingen (om inhoud te geven aan de eigen opgaven) kan dit gewoon doen. Er is heel veel informatie over de resterende historische verontreinigingen, daar is de afgelopen tientallen jaren veel energie ingestopt. Op basis van die data moet het mogelijk zijn een goede afweging te maken: is (directe) actie nodig of is het, alles wikkend en wegend, (vooralsnog) niet nodig werk te maken van de verontreiniging?

Wat moeten we dan met verontreinigingen in de bodem?

Bij het voorgaande moet worden bedacht dat de meest ernstige en spoedeisende gevallen van bodem- en grondwaterverontreiniging al zijn of worden aangepakt, onder de vlag van een aantal bodemconvenanten. Deze operatie is afgerond vóór inwerkingtreding van het nieuwe stelsel. Vervolgens blijven er nog vele duizenden bodemverontreinigingen en flink wat grondwaterverontreinigingen over waarbij een groot deel vooralsnog geen bedreiging vormt voor kwetsbare functies als de volksgezondheid of de drinkwatervoorziening. Ook resteren er verontreinigingen die weliswaar de functionaliteit van de bodem in beginsel kunnen aantasten, maar waar afgewogen moet worden of dit het geval is en welke maatregelen op welk moment gepast zijn. Hierbij is maatregelen een breed begrip en moet er zeker niet alleen aan een saneringsmaatregel gedacht worden. Regels stellen aan activiteiten die de grondwaterkwaliteit bedreigen of bevorderen is bijvoorbeeld een greep uit de mogelijkheden. Het kan zijn dat de Brusselse doelen nu of in de toekomst om actie vragen, en maatregelen in beginsel verplicht zijn. Het is aan de gezamenlijke

HOE ZIT GRONDWATER IN DE OMGEVINGSWET?³

Voor grondwaterkwaliteit blijven de taken, net als onder het huidige recht, verdeeld over meerdere bestuursorganen. De provincie blijft verantwoordelijk voor het beschermen van de grondwaterkwaliteit in grondwaterbeschermingsgebieden en zij neemt hiervoor regels op in de omgevingsverordening. Daarnaast stellen de Europese kaderrichtlijn water (KRW) en de grondwaterrichtlijn (GWR) eisen aan het grondwater, in het bijzonder ook de grondwaterkwaliteit. De KRW en GWR stelt eisen aan grondwaterlichamen. Dat gaat dus ook over het grondwater buiten de grondwaterbeschermingsgebieden. De provincie is, net als nu, verantwoordelijk om met haar regionale waterprogramma uitvoering te geven aan deze Europese richtlijnen. Zij staat hier echter niet alleen voor aan de lat. De maatregelen ter verwezenlijking van de doelen die de KRW stelt, landen in zowel het nationaal waterprogramma, het regionaal waterprogramma van de provincies en de waterbeheerprogramma's van de waterschappen. De hoofdlijnen van het bodem- en grondwaterbeleid worden opgenomen in de voor het Rijk, de provincies en de gemeenten verplichte omgevingsvisie. Bij het ontwikkelen hiervan worden de waterbeheerders (als beheerders van het watersysteem waartoe ook de grondwaterlichamen behoren) betrokken. Vormgeven aan een gezamenlijk beleid, uitvoering en regelgeving is zo een zaak van alle bestuursorganen, precies zoals de wetgever dat bedoeld heeft.

overheden die een waterprogramma moeten opstellen om hier werk van te maken. Duidelijk is ook dat, naast de waterprogramma's, ook de overige instrumenten van het Rijk, provincie, waterschap en gemeente nodig zijn om "werk" te maken van het grondwater. 'In beginsel', want zowel de KRW als de GWR staan het toe een

beroep op een aantal door de richtlijnen zelf geboden uitzonderingsgronden te doen. Zo zijn, mits goed gemotiveerd in het regionaal en nationaal waterprogramma (feitelijk: de stroomgebiedsbeheerplannen), bijvoorbeeld geen maatregelen nodig als de kosten hiervan onevenredig hoog zijn of als de verontreiniging dermate klein van omvang is of dusdanig lage concentraties bevat dat er geen onmiddellijk of toekomstig gevaar voor het grondwater aanwezig is. Onder het systeem van de Wet bodembescherming werkt het niet anders: multifunctioneel saneren doen we al lang niet meer.

Als het om een mobiele verontreiniging – simpel gezegd: een zich verder verspreidende verontreiniging – gaat die leidt of kan leiden tot een grondwaterkwaliteitsprobleem, is het aan de provincie hier de trekkende rol op zich te nemen en vast te stellen of er maatregelen nodig zijn. Voor de klassieke immobiele bodemverontreinigingen zijn het de gemeenten die zich moeten afvragen of er reden is maatregelen te nemen. Op veel plekken in Nederland worden al omgevingsvisies gemaakt. In het kader daarvan moet het gesprek over het beheer van de bodem en het grondwater plaatsvinden. Dan wordt ook duidelijk of nieuwe ontwikkelingen dwingen tot het nemen van maatregelen.

Afwachten is geen optie

In het nieuwe stelsel is de regeling voor het grondwaterbeheer, net als onder het huidige recht, over de verschillende overheden verdeeld. Zo bekeken wordt het er niet eenvoudiger op. Gelukkig zijn er veel initiatieven zoals het programma Aan de Slag met de Omgevingswet⁴ en handreikingen die in ontwikkeling zijn, die de overheden ondersteunen bij hun voorbereiding op de komst van de Omgevingswet. Voor grondwaterkwaliteit bijvoorbeeld ontwikkelt het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat een handreiking Grondwaterkwaliteit in de Omgevingswet en heeft zij het RIVM opdracht gegeven een Risicotoolbox grondwater te ontwikkelen die overheden gaat helpen bij het beoordelen van risico's voor de grondwaterkwaliteit. Ook zijn er veel cursussen gericht op waterwetgeving en vindt uitleg plaats door middel van publicaties.⁵ Er is dus geen excuus om een afwachtende houding aan te nemen.

ABSTRACT

Groundwater in the Netherlands is a common good. Society benefits if groundwater is well managed, especially since 60% of our drinking water has groundwater as its source. Groundwater management is divided over multiple governing bodies and this will be so once the Environmental and Planning Act is valid. The legislation concerning groundwater may appear to undergo a transition, but when we take a better look, the way we currently manage the groundwater will not alter that much. How come that govern bodies are waiting for national or regional legislation concerning the Environmental and Planning Act to get finalized? Isn't our concern for a good quality of groundwater and enabling societal goals such as climate adaptation and the energy transition reason enough to join hands and cooperate? We encourage all govern bodies to do so!

-
- 1 <https://www.omgevingswetportaal.nl/wet-en-regelgeving/aanvullingswetten/aanvullingswet-bodem>
 - 2 <https://www.omgevingswetportaal.nl/actueel/nieuws/2019/07/04/aanvullingsbesluit-bodem-naar-tweede-kamer>
 - 3 <https://www.bodemplus.nl/onderwerpen/wet-regelgeving/omgevingswet/grondwaterkwaliteit/>
 - 4 <https://aandeslagmetdeomgevingswet.nl/thema/water/grondwater/>
 - 5 M.W. Prins en P. de Putter, Grondwaterkwaliteit onder de Omgevingswet, in: Bodem, Jaargang 29, nummer 1, februari 2019, p. 9-12.